

CEMAL SÜREYA

99 Yüz

İZDÜŞÜMLER - SÖZ SENARYOSU

CEMAL SÜREYA

99 YÜZ

İzdüşümler / Söz Senaryosu

Can Modern

99 Yüz: İzdüşümler / Söz Senaryosu, Cemal Süreya

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Kaynak Yayınları, 1991

Can Yayınları'nda 1. basım: Ağustos 2023, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Çizimler: Semih Poroy

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Faruk Yalçın / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat
Avcılar, İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-6166-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

CEMAL SÜREYA

99 YÜZ

İzdüşümler / Söz Senaryosu

Semih Poroy'un Çizimleriyle

DENEME

♥can

Cemal Süreya'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Sevda Sözleri, 1990

On Üç Günün Mektupları, 1990

Beni Öp Sonra Doğur Beni, 2020

Göçebe, 2020

Güz Bitigi, 2020

Sen Varsın Gecede, 2020

Sıcak Nal, 2020

Üvercinka, 2020

Seviş Yolcu, 2021

Bir Kırılancın Daha Var, 2022

Şapkam Dolu Çiçekle, 2023

Günübirlilik, 2023

CEMAL SÜREYA, 1931'de Erzincan'da dünyaya geldi. Haydarpaşa Lisesi'nden sonra Ankara Üniversitesi'nde Maliye ve İktisat Bölümü'nü 1954 yılında bitirdi. İlk şiiri "Şarkısı-Beyaz" *Mülkiye* dergisinde yayımlandı. 1954'te göreve başladığı Maliye Bakanlığı'nda müfettiş yardımcılığı ve müfettişlik yaptı; 1965'te ayrıldığı göreve 1971'de döndü, 1982'de Maliye Tetkik Kurulu'nda başmüfettişlikten emekli oldu. Cemal Süreya, modern Türk şiirinin en belirleyici ve yenilikçi akımlarından İkinci Yeni'nin önde gelen isimlerindedir. 1961 yılında *Papirüs* dergisini kurdu, bu dergi 1981'e kadar aralıklı olarak yayımlandı. Yazarlık hayatı boyunca *Oluşum*, *Pazar Postası*, *Yeditepe* gibi birçok yayında şiirler, yazılar kaleme aldı. *Üvercinka* (1958) adlı şiir kitabıyla Yeditepe Şiir Ödülü'ne, *Göçebe* (1966) ile Türk Dil Kurumu Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü. Toplu şiirleri *Sevda Sözleri* (1984) adıyla yayımlanan Cemal Süreya, 1990'da İstanbul'da hayatını kaybetti. Eşi Zuhal Tekkanat'a yazdığı *On Üç Günün Mektupları* (1990) ölümünden sonra yayımlanmıştır.

İçindekiler

Turgut Özal	15
Demirel'in Yeni Yüzü	18
Deniz Baykal	21
İhsan Doğramacı	24
İsmail Cem	28
Hüsametdin Cindoruk	31
Samime Sanay'in Sesi	35
Sivil Turhan Paşa	38
Bedrettin Özfatura	42
Vasfi Rıza Zobu'nun Siyasal Hayatı	46
Kasım Gülek	50
Galatasaraylı	54
Aydın Güven Gürkan	58
Erdal Atabek	62
Cemal Süreya	165
Halit Kıvanç	69
Emre Kongar'ın Çocukluk Yılları	73
82 Anayasası'nın Kravatları	77
Marjinal Başkan: Turgut Sunalp	81
Çağlayangil'in Saygınlığı	85

Hasan Fehmi Güneş	89
Patriyot Hayati	92
Görünmeyen Adam: Keçeciler	96
Çetin Altan'ın Birkaç Yazısı	100
Meksikalı Bir Eskimo	104
Posta Kartalı: Altemur Kılıç	108
Perihan Abla	112
Sakıp Sabancı	116
Banker Kastelli	120
Kısa Türkiye Tarihi	124
Sanatçı Olmayarak Bülent Ersoy	125
Melek Yüzlü	129
Erdal İnönü	132
"Karanlık Kule" Kâmran İnan	136
Güngör Bayrak	140
Bir Bürokrat	144
"Tahta At": Hasan Eren	148
"En Hayalî Bakan": Kurtcebe Alptemoçin	152
Faruk Sükan	156
Bal Mahmut	160
Türkân Şoray	164
Dündar, İdris ve Öbürleri	168
Fenerbahçe'nin Babası: Semih Bayülken	172
Vedat Günyol İçin Çağrışimler	176
İsmet Giritli	180
Vural Arıkan	184
Geçici Başkanın Duruşu ve Bakışları	189
Eğreti Seçenek Mehmet Yazar	193
Semra Özal	197

Yıldırım Gürses	201
Mimar Olmayarak: Vedat Dalokay	205
Kendi Kaleminden Nihat Kitapçı	210
Demir Özlü	214
Attila Tokatlı	218
Korkut Özal	221
Sait Maden	225
Fikri Sağlar	228
Adnan Başer Kafaoglu	231
Tarık Buğra	234
Nimet Arzık	238
Tan Oral	242
68'li Olarak Metin Güngörmüş	245
İmren Aykut	249
Rasih Nuri İleri	252
Gülriş Sururi	256
Feyyaz Tokar	260
Emil Galip Sandalcı	264
Agop Arad	268
Aydın Menderes	271
Metin Oktay	275
Barış Manço	278
Doğan Hızlan	281
Necmettin Erbakan	285
Necdet Evliyagil	288
M. Şevket Eygi	292
Cihat Burak	295
Mehmet Ali Aybar İçin Yeniden Yazılması Gereken Bir Yazı	299

Cemal Madanođlu	302
Adnan Kahveci	306
Ferit İlsever	310
Ziyai'1-Hak	314
Ferruh Doğan	317
Nazif Kocayusufpařaođlu	321
Rauf Tamer	325
Aydın Yalçın	328
Raif Ertem	332
İbrahim Tatlıses	335
İlhan Selçuk	338
Nahit Hanım	342
Muzaffer İlhan Erdost	345
Kaya Erdem	348
Arslan Başer Kafaođlu	351
Nadir Nadi	354
Ferruh Bozbeyli	357
Ali Topuz	360
Bahri Savcı	363
Sezai Karakoç	366
İlhami Soysal	369
Nazlı Ilıcak	372
Zeki Müren'in Üni	375
Fethi Naci	378
İlhan Berk	381
Levent Kırca	384
Bülent řemiler	388
Rauf Mutluay	392
Hasan Celal Güzel	396

Server Tanilli	399
Nurettin Sözen	402
Ziya Müezzinođlu	405
Ayhan Songar	408
Uğur Mumcu	412
Fatma Yazıcı	415
Anavatan	418
Baba Hakkı	422
Cem Duna	425
Meddah-Mehdi	429
Jandarma Mavisi Eşkıya Kırmızısı	433
Şinasi Özdenođlu	437
Hayvanlarda Kızlık Zarı	441
Necdet Uğur	445
Demirel, Şili ve Jokey Kulüp	449
İhsan Ünlüer, Aydın Boysan	453
Ek Gösterge ve Panama Kanalı	456
Tahsin Saraç	460
Büyük Türkiye Büyük Britanya	463
Nihal Yeđinobalı	467
Eli Titremiş	470
Sokullu ve Candarlı	474
Kanun Kuvvetinde Aşağılama	478
Kazı Kazan	481
Haldun Dormen	485
Ölü Yasalar	489
Takunyası Ters	493
Merih Gibi	496
Metin Toker	500

Yazılı Basın	503
Gelir Vergisi Öldü	507
İsmail Rüştü Aksal	511
Mevlid ve Özal	515
Turgut Özal'a Birlikte İntihar Önerisi	519
Ali Uğur	520
Barbara Hutton	523
Sözcükler	527
Helikopter	531
Memduh Aytür	535
Dünya Noteri	538
Sarsılan Türkçe	541
Süper	544
Akbulut	547
Ödüller	550
Belirsizlik	553
Şevket Yılmaz	557
Murat Belge	561

TURGUT ÖZAL

Petrolü olmayan bir ülkenin Yamani'sidir; onun sakalsızı, gözlüklüsü, soylu sayılmayanı, biraz da Yahudisi. Yahudi bakışlı Müslüman.

“Binbir Gece” kişisidir. Bilindiği gibi, *Binbir Gece Masalları*'nın birkaç kaynağı var: Arap, İran, Hint. Bu masal-larda, özellikle de bütün bir Yakındoğu geleneğinde, mahşer duygusunu eğlence ögesinden de geçiren, cesareti ikiyüzlülükte de onaylayan davranışlar öne gelir.

Binbir Gece Masalları'nın ana teması, ölümü erteleme ama yalnız bir gün için erteleyebilme kaygısına dayanır. O “bir gün” her gün sürecektir: erotik vakit geçirme yolları, tiryakiler, Kahire hırsızları, sihirli lambayı kapmak isteyen Alaeddin'ler, Sultanahmet cinleri, ağulu çaylar, Tahtakale maymunları, Harun Reşid dönemindekileri aratmayan dolandırıcılar, bankerler, uzak ülkelerde olağanüstü Sinbad yolculukları...

Evet, kafadanbacaklı bir Sinbad, ama en az onun kadar akrobat. Anadolu Sinbad: Dev parmak çocuk! Yani hep masal.

Şeydir de o, Gargantua'nın adamakıllı küçültülmüş ve oranları değiştirilmemiş bedenine salıverilen, orada çok rahat hareket edebilen bir Ali Baba. *Ali Baba ve Kırk Haramiler*'i ülkemizde bilmeyen yoktur; hiçbir biçimde

emeğe dayanmayan başarının, kolay ulaşılan zenginliğin, olağanüstü şansın öyküsüdür: “Açıl susam açıl!” serüvenini böyle özetleyebiliriz.

Otururken nesnel ölçülerle değerlendiremezsiniz onu; çünkü o durumda çok doğal ve tutarlı bir Buda, daha doğrusu herhangi bir Dalai Lama gibi görünebilir. 12 Eylül’den önce oturuyordu.

Ayakta ise, 12 Eylül 1980’den sonraki Turgut Özal’ı daha çok karşımızda buluruz. Yeni rolüne soyunmuş, görsel olanaklar da taşıyor olmasına uzmanlarca çalışılmış biri. İlk çizgi filmlerdeki gibi oynatmaya başlamıştır gözünü kaşını.

Ayakta, konuşurken, bir kolu, dirseği hizasından ve başparmağı ayrık duracak biçimde öne doğru kıvrılıyor. O arada bir omzu da hafifçe kabarmış olacaktır. Bu tavırda güven arama duygusu mu saklı? Güç gösterisinde bulunma niyeti mi? İkisi de belki.

Elini kalçasına koysa... Bir-iki bakımdan kolay değildir bu. Ceketinin cebine soksa ya da öyle gibi yapsa... Ama o da bürokrat döneminin jesti. Oysa, o artık “Eflatun tedbirli” bir başbakan!

Eski Poujade’çının (esnaf avcısı), şimdilerde büyük sermaye egemenliğini terk etmeye çalışırken, biraz da sıkılıyor gibi görünmesi gerekir, değil mi? Sarkan, işlevsiz kol o anlamı taşıyor işte. Gülümsemesinden zaman zaman geçen bir kırıklık anlamı da onu yansıtmalıdır. Alabildiğine mazlum bir ses. Sanki herkesin sesi. O anlarda aralıksız olarak mutluluk vaat eden Turgut Özal, mutsuzluğunu temize çıkarmak isteyen bir Suudi Arabistan Churchill’i kimliğine girer.

Üretilmemişse, Türkiye koşullarına çok uygun biçimde seçilmiş bir ses. Gözlüğü bile sanki hepimizin gözlüğü. Az sonra inanç terimleriyle yalan söyleyecek. Hesap verir gibi dikte edecek. Bu sese 1985’te şaka, 1986’da öfke tonları da yerleştirdi.

İç hazinedeki eşyadan sikke kesmeyi ilk akıl eden Osmanlı veziri.

Demirel'in karikatürü; ama onun cücesi değil, devi. Kısmi seçimlerden sonra kendi kendisinin karikatürü.

Kırk Haramiler'i bir sıfır atarak "Dört Eğilimler"e düşürdü. Böylece TL'den üç sıfır atma olanağı da elde etti. Bu da gösteriyor ki, elimizdeki kitap *Binbir Gece Masalları*'nın Washington baskısı olabilir. Ya da Chicago...

Biraz da İngiliz Keynes'i okumuş, belli. Bunu herkes bilsin diye, her gün sokakları kazdırıyor. Ama hep aynı sokakları.

Asıl işi inandırmak. Neye mi? Bizdeki erozyonun başka ülkelerin topraklarında alüvyona dönüşmesinin iyi bir şey olduğuna.

4-11 Ocak 1987

DEMİREL'İN YENİ YÜZÜ

Süleyman Demirel'in siyasal hayatı çeyrek yüzyıla yaklaşıyor. Bu süre içinde aynı çizgiyi sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Sağa sola, aşağıya yukarıya oynamalar olmuş elbet. Ama bunlar siyasal esnekliklerin sınırlarını aşacak cinsten şeyler değil. Parlamento, “teknğin sağduyuyla denetimi” olarak tanımlanır. Demirel bunu “sağduyunun teknikle yöneltimi” biçiminde anladı.

Avucuna kurulu düzeni koydular; onu belli bir doğrultuda işletti. Gerçekçi. Ecevit gibi o da her şeyi ciddiye aldı ama Ecevit gibi bazı durumları trajik planda görmedi. Bu, Demirel'in, kendi adına, en sağlam yanıdır. Menderes'teki duygusallığı silerken fazla ileri gittiği ve o arada duyarlığı da kazıdığı söylenebilir. Bunun tepkisi gecikmedi; her yanından duyular fıskıran natüralist küçük kardeş yıkıntılar arasında birdenbire boy attı: Turgut Özal, Demirel'in patlama halidir.

Dış görünümü de bunu doğruluyor. Pişmiş topraktan, kilden yapılmış ilkçağ heykellerini andırır. Başında, kafasına yapışmış ve onun tam biçimini almış siperliksiz bir kasket vardır sanki; evde yemek yerken bile çıkarılmaz. Bu köylü görünümü, ağırbaşlı bürokrat ve çalışkan öğrenci tavrıyla devinim kazanır. Kendine güven ve sakinme duyguları iç içe. İsmet İnönü'yü hiçbir zaman

karşısına almadı; Celal Bayar'ı hiçbir zaman gerçek anlamda üstlenmedi; ordudan her zaman fazlaca korktu. Zaferleriyle kendisi övünüyor görünmedi. Atatürk resmine de, kutsal kitaplara da sadece birer nesne olarak baktı. Bülent Ecevit'i gözucuyla süzdü, Necmettin Erbakan'a katlandı, Turhan Feyzioğlu'nu kullandı.

Evet, tek çizgi üzerinde bütün bunlar..

Yine de üç ayrı Demirel görüyoruz o çizgide: 1964-1975 arasındaki Demirel; 1975-1980 arasındaki Demirel; 1980'den sonraki Demirel.

İlk dönemini dış politikada "üs yok, tesis var", iç politikada "yollar yürümekle aşınmaz" sözleriyle özetleyebiliriz. Kendini iktidara getiren güçlere borçlarını öderken, bir yandan da onlara güvence verir. İşçi sınıfının gerçek anlamda yükselemeyeceğini, öğrenci hareketlerinin etkisiz kalacağını vurgulamak ister gibidir o sözlerle. "Yollar yürümekle aşınmaz" demek, "yel kayadan ne alır!" anlamındadır. Yine de elbet, cümle, başka türlü anlaşılmaya da açık tutulmuştur. İleride o türüsünü de kullanacak.

Maddi özgürlüklere hiçbir zaman yaklaşım göstermeyen Demirel, bu dönemde, hiç değilse siyasal yüzeyde demokratik olma zorunu içindeydi. Hatta mahkûmdu buna.

Birinci Milliyetçi Cephe hükümetinin kuruluşu (1975), yüzüne acı renkler, sert çizgiler getirdi. Yeni Demirel, aralarında sıkıntı da duyduğu muhakkak olan iki kişiyle resim çektiriyordu: Sütkardeşi Necmettin Erbakan, kan kardeşi Alparslan Türkeş. Demirel'in asıl yitim yılları bu yıllardır. Mussolini'sini arayan bir Hitler gibi "hareket" eden Türkeş'e paçayı fena kaptırmıştır. Artık Türkiye'nin başbakanı gibi değil bir kesimin başkanı gibi davranmaya başlamıştır. 12 Eylül olmasaydı, eski imgesi silinecek, bu yeni izdüşümüyle anılacaktı.

Demirel'in 12 Eylül 1980'den sonra Türkiye'nin si-

yasal sorunları üzerinde biraz daha derin düşünme fırsatı bulduğu da anlaşılıyor. Özellikle militarizmi cesaretle eleştirdi. Rejim sorununa el attı. Ne var ki yüzünün umutsuzken daha güzel olduğu da ortaya çıktı.

1980'den sonra da iki ayrı portreden söz edebiliriz: Kısmi seçimlerden önceki ve sonraki.

İktidar umudu belirince paralelkenarı hemeninden yamuğa dönüştürüyor. Mantık düzenine yeni duruma uygun bir kodlama getiriyor. Söz ve öyküyü bilmiş gibi benimseyen, eski siyasetname yazarları gibi konuşmaya başlıyor. Hiçbir özeleştiri girişiminde bulunmuyor. Çelişkiler umurunda değil. Demokrasi, cumhuriyet, özgürlük kavramlarını evrensel değerler olarak gördüğünü söylerken, bir de bakıyorsunuz, bunları sol ve sağ için ayrı ve yerel ölçülere vurmaktan çekinmemiş. Sözgelimi, Demirel'e göre, demokrasi her ülke için aynı anlamı taşır; ama "laiklik bizim memleketimizin tabiri değildir." Ayrıca laiklik "dini korumak için açılmış bir şemsiyedir."

Kısmi seçimlerden sonra, giderek en temel konularda bile belirsiz laflar etmeye başlar. Bir yerde, "Bizim gibi düşünmeyenlere de eşitlik istiyorum," derken, Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerini kendi "cumhuriyetçiliğinin sınırları" olarak göstermeye başlar. Bakarsınız, "Beni sadece devlet adamı değil, bir entelektüel sayın," demiş. Sonra bakarsınız, "antikomünist" kavramını sadece "komünist olmayan" anlamında ele almış. Faşizmin bir ideoloji değil bir kötülük olduğunun ayırımına varamamış.

İlerisi için bir iktidar olasılığı belirince, arada söylemiş olduğu sözleri teker teker geri alma eğilimi içinde mi? Söz dediğin nedir ki zaten? Onları belirsizleştirecek, iki-üç anlamlı kılacak biçimde birçok kez tekrarlırsın...

11-17 Ocak 1987

DENİZ BAYKAL

Deniz Baykal'ı 1960 öğrenci hareketleri sırasında tanıyanlar, onu kendisine çok güvenen, politikaya iyice meraklı bir genç olarak anımsıyorlar. Demokratik, modern her şeyi seven, liberal bir öğrenci.

DP'ye karşı elbet; ama CHP'ye de karşı.

Turan Güneş'in rahle-i tedrisinden geçti; bir süre YTP (Yeni Türkiye Partisi) çevrelerinde dolaştı. Yine de o planda yer almadı.

CHP'de, DP'nin "46 ruhu"nu sürdürmek isteyen genç adam, 1956'dan sonra AP'ye de bir yaklaşım gösterecek. Bunu bir reddi miras olarak görenler, o günlerde üniversitedeki öğretim görevlilerinin büyük ölçüde solculaşmalarına bir tepki olarak bağlayanlar var. Ama Deniz Baykal, bir süre sonra Bülent Ecevit'in çağrısını değerlendirdi; onun beyin takımına girdi.

1968'de doçent. *Türkiye'nin Siyasi Eliti Üzerine* doktora çalışmasını yayımladı. *Özgür İnsan*'da partisinin politikasını savunan, ekonomik, mali yazılar yayımladı. Akılda kalan bir çalışması da *Siyasal Bir Davranış İncelemesi* (1970).

ABD'ye gitti.

Antalya milletvekili. Politikayı profesyonel bir uğraş, bir meslek olarak görür. İnsanlar için değil, durumlar

arası düşünür. Popülisttir; elite karşı, bürokrasiye karşı. Reel politikanın adamı. Düşünmeden ideallerden değil, güç dengelerinden çıkış yapar.

Nurullah Ataç hayranı (oğlunun adı Ataç); Ataç'ın düşüncedeki aşırı kuşkuculuğu, her düşüncenin doğru olduğu kanısı, onda "her durum sağlam olabilir" biçiminde belirir. Bu yanıyla biraz halk avcısı. Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanıyken, ATAS'ı millileştirdi. Petrol şirketlerinden para bulmak için ABD'ye giden Başbakan Bülent Ecevit'in uçağı Atlantik üzerinde uçarken...

Yine de çözümlenmeye dayanan politika yürüten biri olarak ilginç bir yüz olarak belirdi. Kişiliğine, hatta kişiselliğine yaslandığı halde, zaman zaman kişiliklerin ötesinde var oluyormuş gibi görünen, kendini bu niteliğiyle daha uzun süre gündemde tutan bir politik hareket yarattı.

Üniversiteye hiç yaslanmadı. Bunu onun olumlu yanlarından biri olarak görmek gerekir. Ama öğrenci derneği yönetim kurulu başkan yardımcısı gibi bir çalışma biçiminden de bir türlü kurtulamıyor. Burada bir ikilem doğuyor: Politika Deniz Baykal için hem bir hayat biçimi hem de o kadar ciddiye alınmayabilen geçici bir şey (sanki).

Yine de Deniz Baykal demokratik hayatın bir ürünü, demokrasinin çocuğudur. Salt var olması, orada, oralarda bir yerde durması bile demokratik bir hava yaratır.

Kızamığını henüz geçirmedi.

Üç kişinin içinde ahbap, yüz kişi içinde yol gösterici, bin kişinin içinde hiç.

SHP'de "Güçlü Genel Sekreter" istemi şu soruyu akla getirdi: "Kendine uygun gelmeyen bir iktidarın da mı isteklisi?"

Ortada görünmeyen ama görüldüğü zaman görsel... Saçları alınma düşer. Kennedy (bir Halk Cumhuriyeti Kennedy'si) çağrışımı.

Reel politika, ona görünmeden de var olma olanağını sağladı. "Sosyal davranış" kürsüsü doçenti, ustası, daha

doğrusu ağabeyi Turan Güneş gibi sadece bir “eda” halinde kalmadı; belirsiz de olsa, bir “tavır” olarak boy göstermeyi bildi. Baştan sanıldığı gibi, Ecevit’in bir karikatürü olmadı. Karizması yok, bu yüzden bilinçli biçimde, sloganı da yok. Tavrı sanki partinin, hatta bütün politika tarihinin olması gereken tavrı. Bağırılmayı gerçekçi bulmaz. Ama küçük kardeşi Alyoşa (İsmail Cem) gibi aydınlık sayılabilen bir gülümsemesi de yoktur. Onun gibi miyop değil, geleceğe fazlaca uzaktan bakar. Ama miyopluk gibi bunun da bir adı yok mu?

Şu tavır: “Biz daha öyle birkaç kişiyiz ki...” Bedavacı.

Reel politika natüralist politika mıdır? Baykal bir yerde natüralizmi izlenimci bir ılıca turizmine bağladığının ayırımında mı acaba? Belirsizlikten çok şey umuyor; belirliliği de beklenmedik anda gövde gösterisi olarak alıyor. Köksüz ama sürekli bir veliaht duygusu içinde. Tam denge yitimi noktasında “dayılanma” eğilimi bu duygunun sonucudur. Oysa kendisinin toplumdaki izdüşümünden çok daha nitelikli olduğu da belli. Gemi aslanı felsefesi Baykal’ı yıprattı. Eskiden merak edilirdi. Bugün, biraz da yanlış bir düşünceyle adamakıllı özsüz sanılmakta. Yalnız gölgesiyle göründü; ışığın hemen önünde durarak, hep öyle yaparak, gölgesini büyüttü. Öyle ki pelerini ür-kütücü de sayılır oldu.

Evet, CHP’ye karşı bir CHP’liydi. Bülent Ecevit’in “karşısında” kimi zaman direnmeyi, eleştiri gibi gösterirdi.

Şimdilerdeyse Erdal İnönü’nün “önünde” eleştiriyi direnme olarak gerçekleştirmek ister gibi. Bu da onu SHP’nin “dışında” bir SHP’li durumuna getirebilir.

Her şey bitti mi? Sayılmaz.

Deniz Baykal’ın o saç büklümü alın yazısını bugün yine özenle gizlemekte. Eskisi kadar güvenli biçimde olmasa da.

18-24 Ocak 1987

İHSAN DOĞRAMACI

Gülümseme hakkını da zaman zaman kullanmaktan vazgeçmeyen nobran yüz. Haydar Saltık'ın sivil ve laiki.

1915 Erbil (Kerkük) doğumlu İhsan Sabri Doğramacı'nın TC yurttaşlığı 1947'de gerçekleşmiş; güzel şey. Ama bunun ABD'den döndüğü gün, hemen o gün gerçekleşebilmiş olması da çok ilginç.

Vakıf esprisini ABD'deki anlamıyla ülkemize ilk getiren, hiç değilse bu espriye yatkınlık kazandıran adam. Entelektüel hayatımızın Özal'ı. Fon ne demek? Doğramacı'daki vakıf demek. Üstelik, Doğramacı'daki, vakfi siyasal plana dönüştürme gücü, Özal'ın fonlarla yaptırabileceğinden çok daha büyük, çünkü işini duyarlısız terazi sistemiyle gerçekleştirmekte.

İlk özel üniversiteyi kurmak istedi; vakıf üniversitesi. Kuracaktır. Ayrıca *Fortune* dergisindeki örneklerle dayanarak vakıf devleti de kurmak isteyecektir. Nasıl? Kendi deymiyle her işi "başka kaynaklardan yürüterek", "hiçbir yerden tek kuruş almadan" oradan oralara milyarlar aktararak...

Ülkemizdeki iki ayaklı "üs"lerin en sevimlisi; "tesis" de diyebiliriz. Çokuluslu (ABD, Fransa, Türkiye, İsviçre, Irak) profesör.

Ferdinand Lundberg'in *Para Babaları (The Rich and the Super-Rich)* adlı yapıtının bir yerinde şöyle bir cümle vardır: "Sovyetler Birliği'nden politikayla ilgilenebilmek için mutlaka Komünist Parti'ye üye olmak gerekir. ABD'de ise kişinin siyasa içinde etken rol alabilmek için mal mülk sahibi olması şart." Doğramacı'nın ülkemizde bu ikinci örneği tutundurmada büyük payı oldu. Vakıf, yani vergisiz servet ve gelir. Servetin belirsizliği, belirsizliğin gücü...

Doğramacı, Irak'taki petrol ortaklığı paylarını satarak eğiyle birlikte İsviçre'de bir Çocuk Sağlığı Vakfı kurdu. Vakıfların üst kademe yöneticilerinin son derece değerli, kusursuz politikacılar oldukları gerçeğini çok iyi bilir. İngilizcede vakıf yardımları için kullanılan bir deyim vardır; Doğramacı o deyimın yardımlardaki ön ya da art niyeti açıkladığının da pekâlâ ayırımındadır: Aç köpekler! (*Hungry dogs!*)

Hendek Savağı sonrasında Selman-ı Farisi.

Süleyman Demirel, İbrahim Tatlıses, Çetin Altan, Deniz Baykal, Metin Oktay, Sakıp Sabancı, Sezai Karakoç... Siyasetten spora, bürokrasiden sanat dünyasına, işinsanlarına, gazetecilere yüzden fazla isim. Cemal Süreya'nın 1980'lerin sonlarında yazdığı bu yazılarda, o dönemde parlayıp sönenler de var, bugün hâlâ –kimi iyi kimi kötü– adından söz ettirenler de. Diğer tüm yazılarında karşımıza çıkan, tanıdık “şair Cemal Süreya”dan başka, bu yazılarda “bürokrat Cemal Süreya”yla da tanışıyoruz. “Türkiye uzmanı” Cemal Süreya. Türkiye'nin derdiyle dertlenen, o muzip gülüşün altında ülkesine dair derin bir keder gizleyen Cemal Süreya.

Kapak illüstrasyonu: Faruk Yağın

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) canyayinlari

deneme

ISBN 978-975-07-6166-9

9 789750 761669